

Herbert Löwit

nar. 1923 v Teplicích v Čechách,
bydliště Woodford Green, Velká Británie

Němec a sociální demokrat k tomu. Takového člověka v poválečném Československu dobrá budoucnost nečekala. Pro muže, který byl ochoten za republiku nasadit život a jako příslušník československé brigády se zúčastnil slavné akce u Dunkerku, nebylo v tomto státě po válce místo.

Rodina, do které se Herbert Löwit v roce 1923 narodil, měla v politice jasno. Otec byl odborář a člen městského zastupitelstva za sociální demokracii, v levicové organizaci byla i matka, Herbertovi starší sourozenci byli aktivní v socialistické mládeži. Jeho dětské vzpomínky jsou spojeny především se sudetskou metropolí Libercem, kam se rodina na konci 20. let přestěhovala. Zde vychodil obecnou školu a měšťanku a začal studovat na obchodní akademii. Jako sotva patnáctiletý mladík dokonce už věděl, čím v životě bude: stane se profesorem němčiny, zeměpisu a dějepisu. S dětskými sny to ale většinou dopadne neslavně a také mladého Herberta život vedl jinými cestami, než jaké si naplánoval.

Liberec byl pro antifašistickou rodinu stále nebezpečnější, a když se na konci září 1938 stal součástí nacistického Německa, bylo Löwitovým jasně, že musí okamžitě pryč. Jejich dům v té době už hlídali henleinovci. Utekli nejprve k příbuzným do českého vnitrozemí a otci se s pomocí sociálnědemokratické strany brzy podařilo dostat rodinu do Anglie. Herbert se první rok učil anglicky ve škole, kterou v městečku Surrey zřídil pro děti uprchlíků místní evangelický farář. Za rok už ovládal jazyk natolik dobře, že mohl pokračovat ve studiu na obchodní škole. Od začátku byl ovšem rozhodnut, že jakmile mu bude osmnáct, půjde bojovat.

Byl československým občanem a bylo pro něj tedy samozřejmé, že půjde do československé armády. Česky ale uměl dost špatně, a tak když se stal příslušníkem československé brigády, musel se učit další cizí jazyk. Od vojáků sice pochopil trochu jiná slovíčka než od evangelického faráře, ale za rok mluvil už i česky celkem obstojně.

Když se jeho jednotka vyloďila ve Francii, byla poslána nejprve bojovat k Falaise. Tam ale dorazila pět minut po dvanácté, právě když boje skončily. Dostali tedy nový úkol. Ve městě Dunkerque byli obklíčení Němci, zatímco fronta byla už přes sto kilometrů dále na východ. Velení spojenců nepotřebovalo dobýt tento přístav za každou cenu, Němci se hlavně nesměli dostat ven a škodit v týlu. Československá brigáda byla tedy poslána, aby je hlídala. Neměla se pouštět do žádných větších útoků s velkými ztrátami, nýbrž měla držet Němce ve městě a znepříjemňovat jim život. Herbert Löwit by sice raději odjel osvobozovat Československo, ale v armádě se plní rozkazy, a tak zůstal u Dunkerku až do konce války. Velitel německé posádky Frisius se dokonce odmítal vzdát ještě ve chvíli, kdy se jinde v Evropě už slavil mír. Zbraně složil, teprve když mu to 9. května 1945 telegraficky nařídil vrchní velitel německé armády Dönitz.

Po válce Herbert Löwit ztratil motivaci být vojákem, nechtěl být vojákem v míru. Navíc si uvědomil, že v nové československé armádě, budované podle sovětského vzoru, pro něj místo nebude. Pracoval poté jako učitel angličtiny, ale angličtina byla stále více nahrazována ruštinou a kurzů ubývalo. Hrozilo mu, že přijde o práci. Jako Němec nemohl v Československu očekávat žádné zajímavé uplatnění. I jeho čeští přátelé mu říkali, že zde ho dobrá budoucnost nečeká, a radili mu odejít. Navíc se schylovalo k nastolení komunistické totality. Když odjel na dovolenou za rodiči do Anglie, seznámil se tam se svou budoucí ženou, původem také z Čech. Spolu se nakonec rozhodli, že v Anglii zůstanou. Československo považoval Herbert Löwit sice i nadále za svůj domov, ale nebyla to země, v níž by mohl žít.

Helma Studená

roz. Bartlová, nar. 1924 ve Vejpřtech,
bydliště tamtéž

Německý sociálnědemokratický politik Václav Bartl z Vejpřt svými postoji „pil krev“ nacistům doma i v říši. Proto ho ještě před okupací pohraničí uneslo komando ordnerů a odvešlo do Německa. Patnáctiletá dcera Helma zůstala sama se dvěma sestrami a matkou. Rodina se dostala do svízelné situace, přišla o otce a jediného živitele rodiny. Václav Bartl v roce 1940 nakonec zemřel za demokratické hodnoty první republiky. Po osvobození se ale československý stát nijak nesnažil Bartlovým jejich těžký úděl ulehčit.

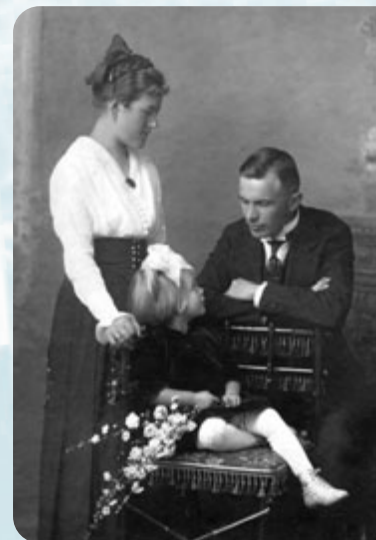
Helma vyrůstala v německé rodině, která vnímala demokratické Československo jako zemi slibující v neklidné Evropě šťastnou budoucnost. Rodiče ji posílali na výměnné pobyty k českým rodinám do vnitrozemí, aby si osvojila češtinu. Tatínek byl ve Vejpřtech uznávanou osobností, pracoval na městském úřadě, angažoval se v politice. Byl rozhodným odpůrcem nacismu. Pomáhal židům a antifašistům, kteří prchali z Německa ovládaného Hitlerem. Podle svědeckých výpovědí postižených sepsal už před válkou brožuru o teroru v nacistických koncentracích. Možná tušil, že jednou pozná toto utrpení na vlastní kůži. Určitě ale nevěděl, že to přijde tak brzo a že nacisté ani nepočkají na okupaci. Byla polovina září 1938 a Václav Bartl nesl úřední korespondenci na poštu. Před poštu ho přepadla skupina ordnerů a odvekla přes nedalekou hranici. Nikdo nevěděl, co se s ním stalo. Rodina byla v šoku. Strach o osud otce se mísil s existenčními problémy. Helma musela opustit školu v Praze a nastoupit do práce, aby rodina měla z čeho žít. Vedle běžných nákladů na domácnost bylo nutné splácet hypotéku na dům. Nebýt pomoci strýce, musela by se matka s dcerami vystěhovat.

Po okupaci pohraničí dostala rodina zprávu, že gestapo otce uvěznilo jako vlastizrádce v Chemnitzu. Nijak nepomohly prosby manželky Anny, která se do věznice vydala. Muž byl posléze převezen na těžké práce do koncentračního tábora Flossenbürg. Jeho životní pouť skončila v roce 1940 v Dachau, kde zemřel na vyčerpání. Anna jako žena vlastizrádce nedostávala žádný vdovský důchod.

Případ Václava Bartla byl natolik známý, že o něm věděli všichni z širokého okolí. Po osvobození proto nikdo odbojové zásluhy rodiny nezpochybňoval. Odsun Bartlovým nehrozil. Československý stát ale přesto zkonfiskoval rodině dům jako nepřátelský majetek. Helma s matkou a sestrami se musely vystěhovat do podkroví a svůj byt uvolnit české rodině. Všechny ztratily státní příslušnost, staly se občany druhé kategorie. Trvalo sedm let, než dosáhly alespoň částečné nápravy křivd. Po mnohých urgencích stát roku 1953 přiznal Anně Bartlové vdovský důchod, který činil 300 korun, což tehdy nedosahovalo ani hranice životního minima.

Uznání nároku na odškodné za smrt manžela se už ale nedožila. Odškodné vymohla až v šedesátých letech dcera Helma a činilo 100 000 korun.

Starší sestra Helmy Margarete přišla při odsunu o milého, později se za ním vystěhovala do Německa. Také strýc, který postižené rodině tolik pomohl, zvolil dobrovolný odchod z Československa. Helma se provdala za Josefa Studeného z Moravy. Poznali se, když v roce 1945 procházel Vejpřty při návratu z nucených prací v Německu. S manželem žije dodnes v domě po svých rodičích.

Edith Kroupová

roz. Mayerová, nar. 1927 v Bílině,
bydliště Litvínov

Mišenec prvního stupně, takové rasové zařazení připadlo za okupace Edith Mayerové z Bíliny. Její otec Karl byl totiž Němec a matka Irma židovka. Otec rezolutně odmítal nátlak nacistů, aby se zřekl své manželky a dcery. Za to se dostal do nacistického lágru jako první z celé rodiny. Všem tím vlastně zachránil život. Po osvobození se otec, matka i dcera šťastně shledali. Po boji o holý život ale museli ještě podstoupit boj o důstojné postavení ve společnosti.

Edith si vzpomíná, jak se maminka už před válkou bála budoucnosti, když přišla řeč na Hitlera. Sotva týden po okupaci pohraničí už zažili Mayerovi první domovní prohlídku. Maminka musela nosit židovskou hvězdu, raději ani nevycházela z domu. Na jedenáctiletou Edith pokřikovaly děti Sára, což bylo úřední jméno pro všechny ženy a dívky židovského původu. Posměškům byli vystaveni i spolužáci, kteří se s ní přes odpor okolí přátelili. V roce 1942 musela z rasových důvodů opustit německé gymnázium v Duchcově. Část učitelů ji po nějakou dobu ještě chodila zdarma doučovat domů. To ale brzy skončilo, dívka musela na nucené práce k sedlákovi.

Rodina dostávala krácené přídělky na potraviny. Uliční důvěrník NSDAP jim před očima demonstrativně odstříhoval z potravinových lístků poukázky na maso. Tlak se stupňoval, zejména na otce. Nacisté ho nutili k rozvodu a vyčítali mu české kamarády. Za to, že se všech neárijských styků vzdá, mu slibovali postavení plnohodnotného člena nacionálně-socialistické společnosti. Nátlak vyvrcholil v listopadu roku 1944 otcovým zatčením. Karl Mayer byl odveden na otrocké práce do dolů na draselnou sůl v Hesensku.

V únoru 1945, v den Editiných 18. narozenin, nastoupila matka k transportu do Terezína. Všichni příbuzní z matčiny rodiny v té době byli dávno mrtví. Už počátkem čtyřicátých let skončili ve vyhlazovacích táborech. Urputný odpor otce dokázal oddálit matčinu internaci o pět let, tak dlouho by v koncentráku neměla šanci přežít. I Editě hrozil transport, schovali ji však příbuzní. Poslední měsíce války prožila v malé místnůstce na půdě, kde bylo v teplých květnových dnech nesnesitelné vedro.

Nejdříve se vrátila domů maminka, přijela v pruhovaném vězeňském mundúru na sovětském tanku a vážíla sotva 30 kilogramů. Otcova cesta byla delší a méně pompézní. Aby měl sílu vydat se na cestu, musel strávit několik týdnů rekonvalescence v sanatoriu. Konečně dorazil do osvobozené vlasti. V Chebu si chtěl koupit jízdenku, ale jako Němci mu ji odmítl český železničář prodat. Musel si nasadit bílou pásku a dojít do Bíliny pěšky.

Protifašistický postoj rodiny vzhledem k prožitému utrpení nikdo nezpochybňoval. Ale v odsunu málem skončila Editina babička z otcovy strany. Už měla sbalených svých 25 kg osobních věcí. Jen energický zásah matky vystěhování odvrátil. Na záchranu všech přátel, kteří rodinu za války statečně podpořili, však vliv Anny Mayerové nemohl stačit. Zmizela prakticky celá Editina třída z gymnázia. Teď se dívka musela učit česky, aby mohla pokračovat v násilně přerušném studiu.

Ztrátu přátel velmi těžce nesl zejména otec. Mrzelo ho, že při rozhodování o vině, stejně jako za války, tolik záleželo na tom, s jakou národností se člověk narodil. Přesto odmítal opustit vlast, když matka usilovala o vystěhování do Palestiny. Dva roky trvalo, než rodina získala československé státní občanství a občanská práva. Edith kvůli tomu musela odkládat svatbu se svým vyvoleným. Usadila se později v Litvínově, kde řadu let zastávala funkci tajemnice městského národního výboru. Po roce 1989 se věnovala soukromému podnikání. Dnes žije v Litvínově jako důchodkyně.

Bedřich (Fritz) Dědek

nar. 1934 v Ústí nad Labem,
bydliště Velvěty

Život Bedřicha Dědka byl odmalička svázán s ústeckými zdymadly – největším vodním dílem první republiky. Hrál si na přehradě už v době, kdy ještě nebyla dostavěná. Na konci války jako jedenáctiletý prožíval zápas o záchranu zdymadel. To už nebyla jen nevinná hra, ale skutečné drama. Po osvobození se bohužel musel s nejoblíbenějším místem svých dětských radovánek rozloučit.

Doma mu říkali Fritzi nebo Bedřichu, to podle toho, jestli na něho volal tatínek, či maminka. Když jeho rodné Ústí nad Labem obsadila v říjnu 1938 německá vojska, byly mu teprve čtyři roky. Vzhledem k tatínkově německé národnosti splňoval parametry pro árijské dítě, a tak byl přijat do systému nacionálně-socialistické výchovy mládeže. Roku 1940 nastoupil do obecní školy a automaticky také do organizace německé mládeže. Musel sledovat noviny, aby mohl na požádání učitele kdykoli referovat o úspěších německé armády na válečných frontách, po škole vyráběl dárky pro zraněné německé vojáky. Přes to všechno zůstával v očích učitelů „Poločechem“, a když byl ve třídě nějaký průšvih, často posloužil jako obětní beránek.

To doma zažíval jiný svět. Bydlel s rodiči v činžovním domě hned pod mohutnou labskou přehradou Střekov. Tatínek Josef, rodilý ústecký Němec, pracoval na přehradě jako elektromontér ve vodní elektrárně. Před válkou byl členem německé sociální demokracie. Henleina nevolil a své demokratické smýšlení nezměnil ani pod tlakem nacistické okupace. Před malým Bedřichem sice rodiče o politice nemluvili, aby se někde neprořekl, ale vnímavé dítě poznalo, kdy maminka s tatínkem poslouchali zahraniční vysílání rozhlasu z Londýna a kdy se u nich pořádala setkání stejně smýšlejících přátel. I přes svůj útlý věk se Bedřich nakonec stal sám aktérem několika odvážných antifašistických činů. Například když nesl mamičiny buchty ruským zajatcům pracujícím v nedalekém zahradnictví. Byli tak vyhladovělí, že okusovali kůru stromů. Maminka ho za Rusy poslala v době leteckého poplachu. Myslela, že je to bezpečné, že všichni budou schovaní v krytech. Ale Bedřicha s buchty zahlédli sousedé, fanatičtí nacisté, a udali rodinu gestapu. S ohledem na nízký věk „pachatele“ to odnesl otec několikaměsíčním nasazením na nucené práce mimo Ústí. Klíčová příležitost prokázat své hrdinství se jedenáctiletému chlapci naskytla na konci války v květnových dnech. Tehdy ustupující německá armáda v rámci taktiky „spálené země“ podminovala zdymadla. Otec Josef přesvědčoval vojáky, aby od zničení jezu upustili, aby domysleli následky obrovské vlny, která spláchne všechno na březích Labe. Mezitím poslal syna domů, aby přinesl štípačky a pokusil se jimi přerušit drát k detonátoru. Bedřich se bojového úkolu zhostil na jedničku. Nepozorovaně proklouzl kolem vojáků a na správném místě přeštípl dráty. Podílel se tak na záchraně obrovských materiálních hodnot a desítek, možná až stovek lidských životů.

Po osvobození se situace neodvíjela tak, jak si rodina představovala. Stát sice uznal její odbojové zásluhy udělením statutu antifašistů, ale to například nechránilo Bedřichovu babičku z Klíše před divokým odsunem. Prostě jednoho dne zmizela; život dožila v Sasku. Otec Josef také brzy přišel o svou milovanou práci ve vodní elektrárně. Neuměl tak dobře česky, aby se domluvil s novým personálem. Bedřich zažíval ústrky v české škole, kam po válce nastoupil. Teď byl pro učitele „Poloněmcem“. Rodina se pod tlakem okolností dokonce dobrovolně přihlásila do antifašistického odsunu. Nakonec v republice zůstala. Přestěhovala se na Klíši do zkonfiskovaného domku po vyhnané babičce, o jehož navrácení musela několik let usilovat. Bedřich se po vzoru svého otce vyučil elektrikářem a později nastoupil do chemičky ve Velvětech, kam se přestěhoval a kde žije dodnes jako důchodce. O své antifašistické minulosti raději s nikým nemluvil. Potíže totiž měl i v dobách socialismu, tentokrát ani ne tak pro národnost, jako pro své názory.

O tom, že se na záchraně ústeckých zdymadel podíleli němečtí antifašisté, se v Ústí obecně vědělo. V historických pramenech se objevuje hned několik verzí celé akce. Bedřicha vždycky mrzelo, když se někde dočetl o záchraně zdymadel, a jméno jeho otce tam chybělo. Proto se rozhodl po dvaasedesáti letech konečně svůj příběh zveřejnit.

Walter Sitte

nar. 1935 v Hrádku nad Nisou,
bydliště Šumperk

V duchu křesťanských ideálů, bez ohledu na národnostní příslušnost chtěli vychovávat svého syna rodiče Waltra Sitteho z Hrádku nad Nisou. Tehdejší doba ale biblické desatero pošlapala. Začalo to německým nacismem, pokračovalo českým šovinismem a vyvrcholilo zlovůlí komunismu. Waltrův osud připomíná úděl fackovacího panáka. Rány přicházely ze všech stran.

Byly mu sotva čtyři roky, když české pohraničí ovládli nacisté. Otec byl Němec a když odmítl stát se příslušníkem zbraní SS, odsoudili ho na tři roky nucených prací. Maminka se také hlásila k německé národnosti, ale byla především silně věřící křesťankou. Syna pravidelně vodila do kostela, kde dělal ministranta. Udržovala přátelství s českými sousedy, s jejichž dětmi se Walter kamarádil. Nedokázala ho však uchránit před nacistickou propagandou, kterou ho masírovali učitelé ve škole. Bylo tak lákavé vstoupit do Hitlerjugend, mít černo-hnědou uniformu a hrát si s ostatními kluky na vojáky. Nepomohl ani výprask, nakonec si syn uniformu vybrečel.

Walter byl svědkem systematické šikany své rodiny. Důvěrník NSDAP udal rodinu gestapu za to, že nevyšla nacistickou vlajku v den narozenin Adolfa Hitlera. Zmatek v dětské hlavě se vršil. Ve škole oslavovali úspěchy nacistických vojsk. Když pak tatínek utrpěl těžké zranění u Stalingradu, kde bojoval coby příslušník trestné jednotky, dostal se k němu úplně jiný obrázek z fronty.

Osvobození nepřineslo rodině Sitteových kýžený pokoj. Nejdříve ruský voják málem znásilnil sedmiletou Waltrovu sestru. Pár dní nato vtrhli v noci do domu čeští vojáci, vyhnali všechny členy rodiny na ulici a nařídili jim odchod přes hranice do Německa. Před divokým odsunem je na poslední chvíli zachránili čeští sousedé, kteří jim poskytli azyl.

Desetiletému Waltrovi se život ještě víc zamotal. Musel si dávat pozor, aby nepozdravil, jak byl zvyklý ze školy, „Heil Hitler“. To by ho mohlo stát život. Dostal pásku s písmenem N, kvůli které nesměl chodit po chodníku. Když ho český fanatik nacytal, jak se bezstarostně prochází, hodil po něm kámen a ošklivě ho zranil na hlavě. Český lékař ho pak odmítl ošetřit. Walter začal chodit do české školy, ale česky neuměl ani slovo. Učitelé ho často trestali, spolužáci, až na pár světlých výjimek, ho pravidelně šikanovali.

Tatínek se vrátil ze zajetí a šel se nahlásit na úřad. Zmlátili ho do bezvědomí a zavřeli. Teprve když maminka vyhověla milostným návrhům předsedy místního národního výboru, dosáhla manželova propuštění.

Po návratu přemlouval otec rodinu k dobrovolné emigraci do Německa, matka to ale odmítla. Myslela si, že už mají všechno špatné za sebou a Čechům přece nic neprovedli. V roce 1978, když před sebevraždou v dopise na rozloučenou bilancovala svůj život, tohoto rozhodnutí velmi litovala.

I když rodina po pár měsících získala status antifašistů, perzekuce pokračovala. Sitteovi neměli několik let občanství a ani občanská práva. Stát jim zkonfiskoval dům. Waltrův otec musel odevzdávat část mzdy na válečné reparace.

Po roce 1948 se Walter ve škole dostal pod tlak další ideologie – tentokrát komunistické. Dospěl, a když si byl vyzvednout občanský průkaz, odmítl doklad převzít, protože v něm stálo, že je české národnosti. On se ale narodil a cítil jako Němec. Tím si vryl Kainovo znamení na čelo. Chtěl se stát sportovním pilotem. Angažoval se v Socialistickém svazu mládeže a ve Svazarmu. Kvůli naplnění svého snu byl připraven vstoupit do komunistické strany, a to i přes rázný nesouhlas rodičů. Dokonce chvíli koketoval s myšlenkou spolupracovat s StB. Nic z toho mu nepomohlo. Jako Němcovi mu zůstalo létání zapovězeno.

Vyučil se elektroinstalatérem. Těžko sháněl lepší práci, nakonec se usadil v Šumperku a budoval kariéru v místní vápence. Dosáhl pozice předáka v lomu. I tady tajná bezpečnost opakovaně přešetřovala různá udání na „toho Němce“. Byl podezírán ze spolupráce se západoněmeckou rozvědkou, se sudetoněmeckými revanšisty apod. V Cibulkových seznamech je Walter Sitte veden jako spolupracovník StB, což odmítá. V jeho prospěch mluví fakt, že v rámci prověrek po sovětské okupaci přišel o funkci předáka a až do roku 1989 mohl vykonávat jen práce pomocného dělníka u pecí na hašení vápna. V roce 1988 se pokoušel obnovit na Moravě činnost Kulturního sdružení občanů ČSSR německé národnosti. Uspěl až v roce 1990. Dnes je předsedou sdružení.

Alexander Stefanescu

nar. 1924 v Šumperku,
bydliště Praha

Rodina Alexandra Stefanescu působila na obyvatele Šumperka tak trochu exotickým dojmem. Otec totiž pocházel z Rumunska a měl výrazně snědou pleť, matka náležela k místní majetné německé rodině. Pro ty šumperské Němce, kteří v polovině třicátých let uvěřili rasovým teoriím Hitlerovy říše, šlo o neárijský svazek. Matčina rodina se snažila vychovat Alexandra jako Němce, ale on z odporu k nacismu tvrdostí trval na rumunské národnosti. Za to trpěl za války a částečně i po ní.

Alexandrovi rodiče se seznámili v lázních v Rakousku. Vzali se a přestěhovali do matčiny vily do Šumperka. Otec investoval svůj majetek do výstavby benzinové pumpy a obchodu s autodíly. Matka těžko nesla, že se jí a jejímu manželovi nedostává v Šumperku společenské prestiže, jaké by jejich postavení zasluhovalo. Opakované útoky na rasový původ byly jednou z příčin, proč v roce 1933 spáchala sebevraždu. Výchovy osiřelého devítiletého hochy se ujala babička z matčiny strany. Alexander absolvoval všechny školy v němčině a v úředních dokumentech měl proti vůli otce zapsánu německou národnost. Babička patřila k důvěřivým naslouchačům nacistické propagandy a chtěla z vnuka smazat neárijskou stopu.

Počátek okupace Československa prožíval Alexander jako student průmyslové školy. Škola ho vyslala na branný tábor, kde jinochy cvičili instruktoři z organizace Waffen-SS (zbraně SS). Při závěrečném nástupu vedoucí tábora k překvapení mladého Stefanescy vyzval přítomné ke vstupu do SS. Kdo odmítl, musel svůj postoj vysvětlit. O SS už něco slyšel, a byly to odporné zvěsti. Odmítl s výmluvou, že se hlásí k letectvu. Po návratu domů přesto dostal předvolání k odvodu do zbraní SS. Telegraficky poukázal na to, že se v táboře nechal registrovat a hrozbu na čas odvrátil.

Po maturitě byl jakožto rumunský občan odveden k rumunské armádě, která tehdy bojovala ve svazku s hitlerovským Německem, ale dostal odklad, aby mohl studovat. Přihlásil se na německou techniku v Brně. Po roce byl však opět vyzván, aby se hlásil u SS. Alexander začal manévrovat a zdůrazňovat svou rumunskou národnost po otci. Nacistům začal být mladý Rumun vyhýbající se „ctí“ sloužit u SS podezřelý. Další studium mu bylo znemožněno, musel změnit bydliště. Absolvoval také různá předvolání na úřady. Rychle se doučoval rumunsky, neboť mu úřady vyhrožovaly, že si jeho „údajnou“ národnost ověří jazykovou zkouškou. V roce 1944 už měl namále, musel se hlásit až ve Vratislavi u tamní jednotky SS. Ještě naposledy se svou výmluvou na rumunský původ uspěl. Když však odmítal nastoupit i do rumunské jednotky SS, zaštitěné uprchlou fašistickou vládou Rumunska, došla nacistickým úřadům trpělivost. Byl zatčen a uvězněn.

Po osvobození se vrátil domů do Šumperka. S doklady politického vězně a znalostí češtiny chránil otce a další členy rodiny před poválečnou perzekucí Němců. Nálady vůči rumunské rodině nebyly ani v českém prostředí jednoznačně přívětivé. Vyprávělo se, že stojí za předválečným zhanobením sochy Masaryka před šumperským gymnáziem. Na otce přišlo udání, že se hlásil za války k Němcům a nosil odznak s hákovým křížem. U soudu se pak vysvětlilo, že došlo k záměně osob. Babička byla zařazena do odsunu, což Alexander odvrátil na poslední chvíli. Majetek po matce se mu ale před konfiskací zachránit nepodařilo. Postupně dosáhl alespoň částečného vyrovnání za majetek otce. Se svou rumunskou národností a rumunskou státní příslušností musel v Československu řešit řadu problémů i po válce. Dokonce jednu dobu hrozilo jemu a otci vystěhování do Rumunska. Aby se mohl oženit se svou přítelkyní, přijal nakonec československou státní příslušnost. Po roce 1989 pokračoval ve snahách o vyrovnání majetkových škod způsobených jeho rodině po válce. Dosáhl zatím jen částečného úspěchu.

Zapomenutí hrdinové

... i oni byli proti fašismu

Výstava o německých antifašistech v českých zemích

Mezi německy hovořícími občany bývalého Československa byli též odpůrci nacismu. V době ohrožení Československé republiky v roce 1938 prokazovali ochotu ji bránit, během nacistické okupace se doma či v emigraci zapojili do odbojové činnosti, někteří z nich byli nacistickým režimem vězněni nebo popraveni. Tito lidé se po válce zpravidla nedočkali zaslouženého uznání, ale byli naopak jakožto příslušníci „proviniálního“ německého národa vystaveni nenávisti české společnosti a znovu perzekvováni.

V srpnu 2005 vydala vláda České republiky usnesení, v němž německým antifašistům z Československa vyjádřila své hluboké uznání a omluvu. Součástí vládního usnesení bylo i uvolnění finanční částky na projekt „Dokumentace osudů aktivních odpůrců nacismu, kteří byli po skončení druhé světové války postiženi v souvislosti s opatřeními uplatňovanými v Československu proti tzv. nepřátelskému obyvatelstvu“. V jeho rámci byly pořizeny desítky životopisných rozhovorů s pamětníky, proveden rozsáhlý archivní výzkum, vytvořena databáze německých antifašistů, uspořádány vědecké konference a přednášky, vydáno několik publikací a podobně.

V rámci projektu vznikla také výstava Zapomenutí hrdinové. Existuje jak ve formě putovní výstavy, která navštěvuje různá místa v Česku i v zahraničí, tak ve formě stálé expozice v Ústí nad Labem. Autory obou forem výstavy jsou Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, Muzeum města Ústí nad Labem a Národní archiv. Široká veřejnost se může na výstavě seznámit obecně s problematikou německých antifašistů v českých zemích i s dramatickými osudy vybraných jednotlivců. Obecná část popisuje postavení německé menšiny v meziválečném Československu a její zapojení do politického života první republiky, postupný příklon většiny českých Němců k Henleinově Sudetoněmecké straně, pronásledování německých antifašistů po připojení Sudet k Německu v roce 1938, jejich podíl na protinacistickém odboji, další diskriminaci v poválečném Československu a okolnosti odchodu většiny z nich do Německa. O tom, jak osudově zasáhly historické události do života jednotlivých lidí, vypovídají vybrané životní příběhy. S nimi se návštěvníci seznamují nejen díky vylíčeným životním osudům těchto lidí, ale mohou si poslechnout i jejich vyprávění a prohlédnout fotografie. Atmosféru doby dokreslují mimo jiné autentické filmové záběry, z nichž některé jsou zveřejněny vůbec poprvé.

Stálá výstava se nachází v ulici Velká Hradební 15, Ústí nad Labem. Další informace je možno nalézt na webových stránkách www.zapomenutihrdinove.cz.

www.muzeumusti.cz
www.zapomenutihrdinove.cz